

Finantsinspeksiooni soovituslik juhend

Üldnõuded kindlustuslepingutele

Soovituslik juhend on kehtestatud Finantsinspeksiooni juhatuse 01.11.2006 otsusega nr. 89

1. Pädevus

Finantsinspeksiooni seaduse (edaspidi nimetatud FIS) § 3 kohaselt teostab Finantsinspeksioon riiklikku finantsjärelevalvet finantssektori stabiilsuse, usaldusväärsuse ja läbipaistvuse ning toimimise efektiivsuse suurendamise, süsteemsete riskide vähendamise ning finantssektori kuritegelikel eesmärkidel ärakasutamise tõkestamisele kaasaaitamise eesmärgil, et kaitsta klientide ja investorite huve nende vahendite säilimisel ning seeläbi toetada Eesti rahasüsteemi stabiilsust.

FIS § 57 lg 1 kohaselt on Finantsinspeksioonil õigus välja anda soovitusliku iseloomuga juhendeid finantssektori tegevust reguleerivate õigusaktide selgitamiseks või finantsjärelevalve subjektide suunamiseks.

2. Eesmärk ja kohaldamisala

2.1. Eesmärk

Juhendi eesmärgiks on kaitsta kindlustusvõtjate huve läbi soovituslike juhiste andmise kindlustusandjatele kindlustuslepingute (sealhulgas tüüptingimuste) väljatöötamisel ning avaldamisel, mis peaksid tagama kindlustuse tingimuste selguse ja kerge loetavuse ning kindlustusvõtjatele suurema võimaluse hinnata kindlustuslepingu sõlmimisega kaasneva kindlustuskaitse ulatust ning tingimusi ja selle vastavust kindlustushuviga.

Juhendi eesmärgiks on luua turuolukord, kus kindlustusvõtjatele on kätte saadavad lihtsalt võrreldavad kindlustuslepingud, tagamaks mõistlik võimalus leida kindlustushuvile vastavatest kindlustuslepingutest soodsaim.

Selged ja üheselt mõistetavad kindlustustingimused loovad suuremad eeldused võimalike vaidluste vältimiseks heas usus kindlustuslepingujärgsete õiguste teostamisel ja kohustuste täitmisel, seda nii kindlustusandjate kui ka kindlustusvõtjate poolt.

Kõnealused eesmärgid on ühiselt suunatud kindlustussektori usaldusväärsuse ja läbipaistvuse suurendamisele.

2.2. Kohaldamisala

Juhend on suunatud Eestis teenuseid pakkuvatele kindlustusandjatele. Juhendi kohaldamisalaks on ennekõike tarbijalepingud, tagamaks tarbijate kui tehingu

sõlmimisel väljaspool oma majandus- või kutsetegevust tegutsevate füüsiliste isikute huvide kaitse, lähtudes asjaolust, et kõnealustele tingimustele vastavaid isikuid tuleb käsitleda nii materiaalse võimekuse kui ka kindlustusalaste teadmiste ja kogemuste poolest kindlustussuhtes nõrgema osapoolena.

Juhendi kohaldamine kindlustusandjate poolt ei pea olema piiratud tarbijalepingutega, kuna selged ja kergesti loetavad kindlustustingimused kannavad kogu kindlustussektori läbipaistvuse ja usaldusväärsuse huve, millele peab olema suunatud ka kindlustusandjate tegevus.

Juhendi kohaldamisalaks on ennekõike kahjukindlustuslepingud, samuti elukindlustuslepingud, arvestades viimaste liigipõhiseid erisusi.

Juhendi kohaldamisel tuleb arvestada õigusaktidest ja teistest Finantsinspektsiooni soovituslikest juhenditest¹ tulenevaid nõudeid. Õigusaktidest tulenevate imperatiivsete nõuete korral tuleb lähtuda õigusaktides sätestatust. Juhendi kohaldamisel tekkivate rakenduslike ja tõlgenduslike probleemide korral tuleb lähtuda mõistlikkuse põhimõttest, arvestades käesoleva juhendi eesmärki ning toimida heas usus kindlustusandjalt oodatava hoolsuskohustusega.

3. Üldnõuded

3.1. Nõuded kindlustuslepingutes esitatud informatsioonile

- 3.1.1. Lepingu koosseis ja sisu peavad vastama õigusaktides sätestatud nõuetele.
- 3.1.2. Lepingus avalikustatud informatsioon peab olema õige, täpne, üheselt mõistetav, informatsioon ei tohi olla eksitava sisuga ning sealt ei tohi välja jääda ega puududa midagi, mis mõjutaks oluliselt informatsioonis esitatud andmete sisu või tähendust või nendest arusaamist, lähtuvalt mõistlikkuse põhimõttest.
- 3.1.3. Lepingus informatsiooni avaldamisel ja selle esitusviisi valikul peab lähtuma eeldusest, et kindlustusvõtjal puuduvad kindlustusalased eriteadmised, seda muuhulgas kindlustusterminite osas.
- 3.1.4. Lepingud ei tohi sisaldada peitesätteid, mille paigutusest või esitusviisist tulenevalt võib kindlustusvõtjal olla raskendatud lepinguga seotud asjaolude mõistmine või see võib soodustada eksitava arusaama tekkimist lepinguga seotud asjaoludest.
- 3.1.5. Tüüptingimuste kasutamisel peavad viimased sisaldama selget viidet, millisest tähtajast alates konkreetsed tingimused kehtivad.

3.2. Nõuded kindlustuslepingute (sh tüüptingimuste) struktuurile

¹ Finantsinspektsiooni soovituslik juhend „Elukindlustuslepingu teabe avaldamine kindlustusvõtjale”; Finantsinspektsiooni soovituslik juhend „Investeeringusriskiga elukindlustuslepingu komponendid, alusvara ja kindlustusvõtja teavitamine”.

- 3.2.1. Lepingute struktuur peab olema loogiline ja tagama ülevaatliku liigendatuse, mis võimaldaks kindlustusvõtjal hõlpsasti leida kogu vajaliku informatsiooni tema jaoks tähtsust omavate asjaolude kohta, arvestades muuhulgas juhendis kehtestatud täpsemaid nõudeid kindlustuslepingutele.
- 3.2.2. Lepingute alajaotuste pealkirjad peavad olema selged ja muust tekstist eristatavad ning viitama jaotuses esitatud informatsioonile. Ühte teemat tuleb käsitleda komplekselt lepingu ühes osas ning vältida teema käsitlemist hajutatult. Lepingutes peab vältima nende põhjendamatut koormamist ebaolulise informatsiooniga.
- 3.2.3. Lepingusisesel viitamisel tuleb vältida viitamist punktile, mis ise sisaldab viidet (edasiviitamise keeld).
- 3.2.4. Lepingutes peavad olema eristatud kindlustussuhtele rakendatavad üldnõuded ja konkreetse kindlustusliigi põhiselt erinõuded. See võib olla teostatud läbi erinevate dokumentide (üldtingimused ja eritingimused) või konkreetsete kindlustuslepingute põhiselt (lepingu üldosa ja eriosa).
- 3.2.5. Lepingud peavad sisaldama viidet kõikidele kindlustussuhtele kohalduvatele tingimustele või dokumentidele ning kindlustusvõtjale peab olema tagatud mõistlik võimalus selliste tingimustega või dokumentidega tutvumiseks.

Selline viide peab olema selge ja tähelepanuväärt esitatud. Sellise viite korral on keelatud peidetud viideta kasutamine, sealhulgas joonealused viited või väikese tekstifondiga viited.
- 3.2.6. Kindlustusandjal on soovitatav lähtuda tema poolt pakutavate kindlustusliikide raames ühtsest kindlustuslepingute struktuurist.

4. Nõuded kindlustuslepingute sisule

4.1. Terminid

Lepingutes peab ühes osas komplekselt defineerima tingimuste raames kasutatavad olulised terminid. Alternatiivselt võib terminid komplekselt defineerida ka tingimuste konkreetse alajaotuse juures, lähtudes vastavas alajotuses kasutatavatest terminitest, tagades seejuures terminite visuaalse eristatavuse muust tekstist. Kindlustuslepingutes tuleb termineid kasutada läbivalt ühtsetena (võimalusel ühtsena kindlustusandja kõikide tingimuste raames).

4.2. Kindlustushuvi

- 4.2.1. Kindlustatud isik või kindlustusobjekt (kindlustuse ese) peavad lepingus olema täpselt, selgelt ja üheselt mõistetavalt määratletud. Erilist tähelepanu tuleb pöörata asjade kogumi kindlustamisel sellise kogumi määratlemisele ja/või piiritlemisele. Varakogumisse ja kindlustuskaitse alla kuuluvate asjade hulk võib kindlustuslepingu kehtivusajal suureneda või väheneda.

- 4.2.2. Õigussuhte raames kindlustusobjekti piiritlemisel peab kindlustusandja eeldama pigem kliendi laiemat huvi vara kindlustamisel ning näitama üles hoolsuskohustust kliendi tegeliku kindlustushuvi väljaselgitamisel kindlustusobjekti kitsamaks piiritlemiseks.

4.3. Soodustatud isik

- 4.3.1. Lepingus peab määratlema täpselt ja selgelt soodustatud isiku ning tema õigused ja kohustused koos selliste õiguste teostamise ja kohustuste täitmise korraga.
- 4.3.2. Lepingus peab määratlema soodustatud isiku asendamise võimalused ja korra.

4.4. Kindlustusmakse

- 4.4.1. Lepingus peab märkima kindlustusmakse suuruse ning makse tasumise korra. Eraldi tuleb märkida eri kindlustusmaksete suurused, kui kindlustussuhe hõlmab mitut iseseisvat kindlustuslepingut.
- 4.4.2. Lepingus peab määratlema kindlustusmakse tasumisega viivitamise või tasumata jätmise tagajärjed ning sellest tulenevad poolte õigused ja kohustused ning nende teostamise korra.

4.5. Kindlustusjuhtum

- 4.5.1. Kindlustusjuhtum ja kindlustusriskid peavad lepingus olema täpselt ja selgelt määratletud. Kindlustusjuhtumi ja kindlustusriskide määratlemine peab maksimaalselt toimuma läbi positiivsete tunnuste, mitte läbi negatiivsete tunnuste e. välistuste. Viimaste kasutamisel tuleb esitada välistuste ammendav ja lõplik loetelu.
- 4.5.2. Välistuste kasutamisel peavad need olema selged ja asuma loogiliselt ning kõikehõlmavalt vastava positiivse kindlustusjuhtumi või –riski määratluse juures. Välistused ei tohi olla ebamõistlikud, arvestades kindlustuslepingu eesmärki. Peidetud välistuste kasutamine on keelatud.
- 4.5.3. Kindlustuspoliisil tuleb esitada kõik kindlustuslepinguga kaetud kindlustusriskid koos täpse viitega kindlustuslepingu (tingimuste) punktile, kus on esitatud kindlustusriskide definitsioon ning täpse viitega kindlustuslepingu (tingimuste) punktile, kus on esitatud välistused. Poliisil esitatud kindlustusriski mõiste peab olema vastavuses kaetud kindlustusriski sisuga ega tohi olla eksitav kindlustuskaitse tegeliku ulatuse osas.
- 4.5.4. Kui konkreetse kindlustuslepinguga ei ole kaetud mõni kindlustussuhte kohalduvates tüüptingimustes sätestatud kindlustusrisk, siis sellise informatsiooni peab esitama ka kindlustuspoliisil.
- 4.5.5. Õigussuhte raames kindlustusjuhtumi ja –riskide piiritlemisel peab kindlustusandja eeldama kliendi laiemat huvi vara kindlustamisel ning näitama

üles hoolsuskohustust kliendi tegeliku huvi väljaselgitamisel lepinguga kaetavate kindlustusjuhtumite ja –riskide piiritlemiseks.

- 4.5.6. Lepingus peab määratlema kindlustusvõtja õigused ja kohustused eeldatava kindlustusjuhtumi toimumisel ning kohustuste täitmata jätmise või mittenõuetekohase täitmise tagajärjed. Sanktsioonid või tagajärjed kohustuste täitmata jätmise või mittenõuetekohase täitmise korral ei tohi olla ebaproportsionaalsed, arvestades sealjuures konkreetse rikkumise olulisust kindlustusandja täitmise kohustuse suhtes.
- 4.5.7. Lepingus peab määratlema kindlustuslepingu kehtivusega ja kindlustuskaitse ulatusega seotud asjaolud pärast kindlustusjuhtumi toimumist.

4.6. Kahju hüvitamine

- 4.6.1. Kindlustussumma ja kindlustusväärtus peavad lepingus olema täpselt ja selgelt määratletud, samuti hüvitise arvutamise põhimõtted kindlustusjuhtumi toimumisel, hüvitamise piirmäärad, ammendavalt alused kahjuhüvitise vähendamiseks või kahju hüvitamisest keeldumiseks kindlustusjuhtumi toimumisel.

Kindlustusjuhtumi toimumisel kahju hüvitamisest keeldumise aluseks võib olla kindlustusvõtja poolse kohustuse rikkumine, samuti peab selline rikkumine omama reeglina mõju kindlustusjuhtumi toimumisele või kahju suurusele. Kahjuhüvitise vähendamise ja hüvitamisest keeldumise alused ja selle ulatus ei tohi olla ebaproportsionaalne, arvestades kindlustuslepingu eesmärki ning võimaliku kahju ja kahjuhüvitise vähendamise või hüvitamisest keeldumise aluse omavahelist suhet.

- 4.6.2. Lepingus peab määratlema ülekindlustuse ja alakindlustuse ning selle tagajärjed kindlustusvõtja õigustele ja kohustustele ning vastavad käitumisjuhised sellises olukorras tegutsemiseks.
- 4.6.3. Lepingus peab esitama toimingute üldkirjelduse eeldatava kindlustusjuhtumi esinemisel kindlustusandja kohustuste ja nende ulatuse kindlaksmääramiseks. Soovitav on märkida üldiselt, et eeldatavast kindlustusjuhtumist teada saades teostatakse kahjukäsitlus, mis peab välja selgitama, kas tegemist on kindlustusjuhtumiga ning kindlustusandja poolt kahju hüvitamise kohustuse olemasolu ja selle ulatuse. Samuti tuleb määratleda, kes vastavad toimingud teostab.
- 4.6.4. Lepingus peab esitama näitliku (mitteammendava) loetelu andmetest ja dokumentidest, mida kindlustusandja võib kindlustusvõtjalt nõuda oma täitmise kohustuse kindlakstegemiseks.
- 4.6.5. Lepingus peab määratlema üldpõhimõtted, millest kindlustusandja lähtub hüvitise summa kindlaksmääramisel, poolte õigused ja kohustused selles menetluses (sealhulgas eksperdi kasutamine) ning võimalike kahjukäsitluse kulude hüvitamise korra.

- 4.6.6. Arvestades põhimõtet, et kahjukäsitlus peab toimima efektiivselt ja võimalikult kiiresti ning ei tohi olla suunatud kindlustushüvitise väljamaksmisega venitamisele on lepingus soovitatav kehtestada maksimaalne tähtaeg kahjukäsitluse läbiviimiseks, arvates eeldatavast kindlustusjuhtumist teada saamisest. Lepingus peab sätestama sellise tähtaja ületamise lubatavuse vaid mõjuvatel põhjustel, mida kindlustusandja peab olema suuteline adekvaatselt motiveerima.
- 4.6.7. Lepingus peab selgelt määratlema kahju hüvitamise nõude tekkimise tähtaja, kahju hüvitamise korra ja viisi (rahaline hüvitis, asja ennistamine, asendamine vms.) või korra kahju hüvitamise viisi määramiseks. Lepingus peab märkima viivistasu kindlustushüvitise väljamaksmisega viivitamise korral.
- 4.6.8. Lepingus peab märkima nõude ülemineku kindlustusandjale peale kindlustusandja poolsete kohustuste täitmist kindlustusjuhtumi korral.

4.7. Kindlustusandja ja kindlustusvõtja õigused ja kohustused

- 4.7.1. Lepingus peavad olema määratletud kõik olulised kindlustusandja ning kindlustusvõtja õigused ja kohustused (sealhulgas põhikohustused ja kõrvalkohustused) vähemalt õigusaktides sätestatud ulatuses, arvestades muuhulgas lepingu olemust ja eesmärki, lepingupoolte vahel välja kujunenud praktikat, kindlustusandja tegevusalal kehtivaid tavasid ning hea usu ja mõistlikkuse põhimõtteid (sealhulgas poolte mõistlik hoolsuskohustus).
- 4.7.2. Lepingus peavad olema määratletud mõistlikud tähtajad vastavate kohustuste täitmiseks ning poolte vastutus ja tagajärjed kohustuste mittenõuetekohase täitmise korral. Tagajärjed ja sanktsioonid kohustuste mittenõuetekohase täitmise korral peavad olema proportsionaalsed, arvestades kohustuste iseloomu ning mittenõuetekohase täitmise võimalikke tagajärgi. Tagajärjed ja sanktsioonid ei tohi olla kindlustusvõtja jaoks koormavamad õigusaktides sätestatust.
- 4.7.3. Lepingus peab käsitlema vähemalt järgmiseid kindlustusandja õigusi ja kohustusi:
- 4.7.3.1. Kohustus kindlustusjuhtumi toimumisel hüvitada kindlustusjuhtumi tõttu tekkinud kahju või maksta kokkulepitud rahasumma ühekordselt või osadena või täitma lepingu muul kokkulepitud viisil (kindlustusandja täitmise kohustus). Samuti kindlustusandja täitmise kohustus kaaskindlustuse ja mitmekordse kindlustuse korral;
- 4.7.3.2. Kindlustusandja teavitamise kohustused (nii sisulised kui vormilised nõuded, lepingu sõlmimisel kui ka lepingu kehtivusajal jne.);
- 4.7.3.3. Kohustus nõudmisel väljastada kindlustusvõtjale asenduspoliis ja ära kiri kindlustusvõtja poolt kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis esitatud tahteavaldustest. Samuti peab kindlustusandja vastava nõudmise esitamisel väljastama kindlustusvõtjale tema valduses olevaid andmeid ja koopiaid

dokumentidest, mis mõjutavad kindlustusvõtja kindlustuslepingust tulenevaid õigusi või kohustusi, kui selline tegevus ei ole vastuolus õigusaktidest tulenevate imperatiivsete nõuetega;

4.7.3.4. Kindlustusandja õigus taganeda kindlustuslepingust.

4.7.4. Lepingus peab käsitlema vähemalt järgmisi kindlustusvõtja õigusi ja kohustusi:

4.7.4.1. Kohustus tasuda kokkulepitud ulatuses ja korras kindlustusmakseid;

4.7.4.2. Kindlustusvõtja teavitamise kohustused (nii sisulised kui vormilised nõuded, kohustused lepingu sõlmimisel kui ka lepingu kehtivusajal², kahjujuhtumi toimumisel);

4.7.4.3. Kohustus mitte suurendada kindlustusriski võimalikkust;

4.7.4.4. Kahju ärahoidmise ja vähendamise ning kahju kindlakstegemise võimalikkuse tagamise kohustus;

4.7.4.5. Õigus taganeda kindlustuslepingust;

4.7.4.6. Õigus nõuda asenduspoliisi väljastamist, ära kirja tema poolt lepingulises suhtes kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis tehtud tahteavaldustest ning muid kindlustusandja valduses olevaid andmeid ja koopiaid dokumentidest, mis mõjutavad tema kindlustuslepingust tulenevaid õigusi ja kohustusi;

4.7.4.7. Õigused ja kohustused mitmekordse kindlustuse korral.

4.8. Lepingu kehtivus, muutmine ja lõpetamine

4.8.1. Lepingus peab märkima lepingu jõustumise hetke ning kindlustuslepingu kehtivusaja.

4.8.2. Lepingus peab selgelt ja üheselt mõistetavalt märkima kindlustuskaitse alguse hetke ning kestvuse. Kui kindlustuskaitse algus erinevatele kindlusriskidele on erinev, siis tuleb see selgelt märkida kindlustusrisi põhiselt. Samuti tuleb selgitada kindlustuskaitse peatumise või lõppemise aluseid ja tingimusi.

4.8.3. Lepingus peab märkima kindlustuslepingu muutmise tingimused, korra ja tagajärjed ning sellest tulenevad poolte õigused ja kohustused.

4.8.4. Lepingus peab märkima kindlustuslepingu lõppemise ning korralise ja erakorralise lõpetamise (sealhulgas lepingust taganemine ja lepingu

² Nt. kindlustusrisi võimalikkuse suurenemisest teatamine; uue kindlustuslepingu sõlmimisest teatamine jne.

ülesütlemine) tingimused, korra ja tagajärjed ning sellest tulenevad poolte õigused ja kohustused.

4.9. Vaidluste lahendamine

4.9.1. Lepingus peab määratlema üheselt mõistetavalt vaidluste lahendamise tingimused ja korra. Lepingus sätestatud vaidluste lahendamise kord ei tohi olla kindlustusvõtja jaoks põhjendamatult koormav.

4.9.2. Lepingus peab esitama informatsiooni, et lepingust tuleneva vaidluse lahendamiseks on õigus pöörduda kohtusse või Kindlustuse vaidluskomisjoni õigusaktides sätestatud tingimustel ja korras. Finantsinspeksioon teostab järelevalvet kindlustusandja tegevuse õigusaktidega vastavuse üle. Finantsinspeksioon ei lahenda kindlustusandja ja kindlustusvõtja vahelist lepingulist vaidlust.

4.9.2. Kohustusliku kindlustuse puhul peab lepingus esitama informatsiooni, et kohustuslikust kindlustuslepingust tuleneva nõude kindlustusandja vastu võib esitada lahendamiseks Eesti Liikluskindlustuse Fondi juures tegutsevasse Kindlustuse vaidluskomisjoni, mille menetlemisel on kindlustusandja kohustatud osalema, lisades viite vastava komisjoni tegevuse aluste kohta infot andvale Eesti Liikluskindlustuse Fondi veebilehele.

5. Avalikustamine

Kõik kindlustusandja kindlustustingimused ning muud dokumendid, millele tingimustes viidatakse ning mis moodustavad osa kindlustuslepingust, peavad olema avalikustatud kindlustusandja veebilehel.

6. Juhendi jõustumine

Juhend jõustub alates 01.06.2007.